

РОБЪРТ ШЕКЛИ СТРАЖ-ПТИЦА

Превод от английски: Емануел Икономов, 1991

chitanka.info

Когато Гелсън влезе, видя, че другите производители на страж-птици вече се бяха събрали. Бяха всичко на всичко шестима — без самия него — и в стаята плуваше синкавият дим на скъпи цигари.

— Здравсти, Чарли — извика един от тях, когато той застана на вратата.

Останалите прекъснаха разговора си, колкото бегло да му махнат за поздрав. Припомни си с кисела усмивка, че като производител на страж-птици той вземаше участие в спасението. Това бе нещо изключително. Трябваше да си уредиш официален договор с правителството, ако искаш да спасиш човешката раса.

— Представителят на правителството все още не е пристигнал — съобщи му един от присъстващите. — Очакваме го всеки момент.

— Ще ни дадат зелена улица — обади се друг.

— Хубаво. — Гелсън се настани на един стол до вратата и огледа стаята.

Събрали се бяха като на конференция или на събор на млади скаути. Шестимата компенсираха малкия си брой с внушителен телесен обем. Президентът на Саутърн Консолидейтид не щадеше дробовете си да рекламира дългия живот на страж-птицата. Двамата президенти, на които говореше, се усмихваха и кимаха. Единият се опитваше да го прекъсне, за да съобщи резултатите от теста, изследващ находчивостта ѝ, докато другият описваше новото устройство за зареждане.

Останалите трима мъже образуваха своя собствена групичка, която също изказваше възхвали по адрес на страж-птицата.

На Гелсън му направи впечатление, че всички стояха гордо изправени и с вдигнати глави, подобно на спасители, за каквито се смятаха. Но не го намери за смешно. Допреди няколко дни и той самият се чувстваше така. Мислеше за себе си като за възпълен, леко оплешивял светец.

Въздъхна и запали цигара. При започването на проекта бе също толкова ентузиазирани. Спомни си, че каза на Макинтайр, главния конструктор: „Това е началото на нова ера, Мак... Решението е птица-страж“. А Макинтайр кимна в знак на дълбоко разбиране — още един новоизлюпен привърженик на идеята.

Колко прекрасно изглеждаше всичко тогава! Просто и надеждно решение на един от най-големите проблеми на човечеството, решение,

затворено в половинкилограмова кутия от метал, кристали и пластмаса.

Може би това именно бе причината, поради която се съмняваше сега. Гелсън подозираше, че проблемите на хората не се решават толкова лесно. Някъде трябваше да има уловка.

В края на краищата убийството бе твърде стар занаят, а страж-птицата — свръхмодерно решение.

— Джентълмени...

Бяха говорили толкова разпалено, че никой не забеляза влизането на представителя на правителството. Изведнъж стаята утихна.

— Джентълмени — рече закръгленият държавен служител, — президентът, със съгласието на Конгреса, нареди да се сформират бригади от страж-птици във всеки град и всяко село на страната.

Мъжете нададоха спонтанен победен вик. В крайна сметка дава им се възможност да спасят света, каза си Гелсън и с безпокойство се запита отново какво нередно имаше във всичко това.

Внимателно изслуша пратеника на правителството, който обясни схемата за разпределение. Страната трябваше да се раздели на седем области, всяка от които да се снабдява и обслужва от един производител. Това, разбира се, означаваше той да притежава монопол, но явно бе необходимо. Правеше се за защита на обществените интереси, както при телефонните услуги. Не можеше да има конкуренция при разпространението на страж-птиците. Те служеха на всички.

— Президентът се надява — продължи представителят на правителството, — че в най-кратък срок птиците ще влязат в действие навсякъде. Ще разполагате с най-високи приоритети за получаване на стратегически метали, работна ръка и всичко останало.

— Колкото до мен — заяви президентът на Саутърн Консолидейтид, — надявам се да доставя първата партида страж-птици още до края на седмицата. Всичко е готово за производството им.

И другите не бяха по-назад. Заводите бяха подготвяни да произвеждат страж-птици в продължение на месеци. Всички стандартизирани устройства бяха съгласувани прецизно и се изчакваше единствено разрешението от страна на президента.

— Чудесно — отвърна представителят. — Ако това е всичко, мисля, че... Въпрос ли има?

— Да, сър — каза Гелсън. — Искам да знам дали моделът, който ще произведеме, е сегашният.

— Естествено — отговори представителят. — Той е най-усъвършенстван.

— Имам възражение. — Гелсън се изправи. Колегите му го погледнаха гневно. Очевидно той задържахше настъпването на златната епоха.

— Какво е възражението ви? — попита представителят.

— Нека най-напред кажа, че аз стопроцентово ще подкрепя машина, която да спре убийствата. Отдавна е назряла нуждата от нея. Възражявам единствено срещу схемите за самообучение на страж-птицата. На практика те помагат на машината да оживее, като ѝ дават псевдосъзнание. Не мога да се съглася с това.

— Но, мистър Гелсън, вие сам твърдахте, че птицата няма да е напълно ефикасна, ако не се въведат тези схеми. Без тях се очаква тя да може да предотврати само около седемдесет процента от убийствата.

— Знам това — рече Гелсън, явно чувствайки се ужасно неудобно. — Мисля обаче, че от морална гледна точка можем да създадем опасност, като позволим на една машина да взема решения, които са право единствено на хората — допълни той, без да отстъпва.

— Е, хайде, Гелсън — намеси се един от президентите на корпорации. — Няма нищо подобно. Страж-птицата само ще следи за спазването на тези решения, които са били взети от справедливи и честни мъже още в най-древни времена.

— Мисля, че това е вярно — подкрепи го представителят. — Но аз разбирам как се чувства мистър Гелсън. Жалко е, че трябва да поверим решаването на човешки проблем в ръцете на машина, а още по-тъжно е, че една машина трябва да прилага на практика нашите закони. Но недейте да забравяте, мистър Гелсън, няма друга възможност да бъде спрян един убиец, *преди да извърши убийство*. Не би било справедливо спрямо многото невинни хора, убивани всяка година, ако решим да ограничим страж-птиците по философски съображения. Не сте ли съгласен?

— Прав сте, предполагам — с нежелание призна Гелсън. Хиляди пъти си бе втълпявал всичко това, но нещо продължаваше да не му

дава мира. Навярно трябваше да обсъди въпроса с Макинтайр.

Когато съвещанието свърши, една мисъл го осени и го накара да се подсмихне.

Много полицаи щяха да останат без работа!

— Е, какво ще кажете за това? — попита лейтенант Селтрикс. — Цели петнадесет години съм работил в „Убийства“, а сега ме замества машина. — Той избърса чело с едрата си червена ръка и се облегна на бюрото на капитана. — Не е ли чудесно нещо науката?

Другите двама полицаи, също бивши служители на отдел „Убийства“, кимнаха мрачно.

— Не се безпокой, Селтрикс — рече капитанът. — Ще ти намерим място в „Кражби“. Там ще ти хареса.

— Просто не мога да го преглътна — оплака се Селтрикс. — Някакъв си боклук от ламарина и пластмаса щял да разкрие всички престъпления.

— Не е точно така — отвърна капитанът. — От страж-птиците се очаква да предотвратяват убийствата, преди те да бъдат извършени.

— Че какви престъпления ще са тогава? — попита един от полицаите. — Искам да кажа, че човек не може да бъде обесен за убийство, преди да го е извършил, нали?

— Не е там работата — обясни капитанът. — Птиците трябва да спрат човека, преди да извърши убийство.

— И тогава никой няма да го арестува? — поинтересува се Селтрикс.

— Не знам как смятат да се справят с това — призна капитанът.

Всички замълчаха за известно време. Капитанът се прозина и погледна часовника си.

— Онова, което не разбирам — поде отново Селтрикс, продължавайки да се обляга на бюрото, — е как точно го правят. Откъде е започнало всичко това, капитане?

Капитанът се вгледа в лицето на Селтрикс за следа от ирония. В крайна сметка вестниците от месеци пишеха за страж-птиците. Но после си спомни, че Селтрикс, както и останалите като него почти не четяха друго освен спорта.

— Значи — започна капитанът, като се опитваше да си припомни какво бе чел в притурките на „Сънли“ — тези учени работили в областта на криминалистиката. Изучавали поведението на убийците, за да разберат какво ги подтиква. Така открили, че мозъците на убийците излъчват особен вид вълни, различаващи се от тези на другите хора. Също така жлезите им реагират странно. Всички тези симптоми се появяват, когато се готвят да извършат убийство. По-нататък учените изобретили специална машина, на която да мига червена светлинка или нещо подобно, когато се излъчват такива мозъчни вълни.

— Учени! — въздъхна горчиво Селтрикс.

— И така, след като създали тази машина, не знаели какво да правят с нея. Била твърде голяма, за да се движи, а убийци едва ли някога щели да попаднат достатъчно близо, че да накарат светлината да мига. Тогава направили по-малък модел и извършили опити с него в няколко полицейски участъка. Мисля, че са го изпитвали някъде и в нашия щат. Но машината не работела особено добре. Не можели да стигнат навреме до местопрестъплението. Затова измайсторили страж-птиците.

— Не мисля, че ще спрат някой убиец — обади се един от полицаите.

— Ще го спрат, и то с голяма сигурност. Видях резултатите от изпитанията. Могат да го надушат, преди да е извършил престъплението. А когато го настигнат, удря го силен ток или нещо подобно. Това ще го спре.

— Ще закриете ли отдел „Убийства“, капитане? — попита Селтрикс.

— Не — отвърна капитанът. — Ще оставя един малък екип, докато видим как се справят тези птичета.

— Ха! — подсмихна се Селтрикс. — Малък екип. Това е смешно.

— Така е — рече капитанът. — Във всеки случай ще задържа няколко човека. Изглежда, че птиците не спират всички убийства.

— Защо не?

— Някои от убийците не излъчват тези мозъчни вълни — отговори капитанът, мъчейки се да си спомни какво бе казано в една от статиите. — Май жлезите им не работят или нещо подобно.

— А какви именно не спират? — запита Селтрикс с професионално любопитство.

— Не знам. Но чух, че са оправили проклетите птици, така че скоро ще ги спират всичките.

— Как ще стане това?

— Учат се. Имам предвид страж-птиците. Също като хората.

— Шегувате ли се?

— Ни най-малко.

— Хубаво — каза Селтрикс, — но мисля, че все пак ще държа стария патлак смазан. Просто за всеки случай. Не може да им се вярва на тези учени.

— Правилно.

— Птичета! — прихна Селтрикс.

Страж-птицата се виеше над града, описвайки голяма плавна дъга. Алуминиевото ѝ тяло блестеше под утринните лъчи, слънчеви зайчета играеха по неподвижните ѝ крила. Летеше съвсем безшумно.

Безшумно, но всичките ѝ сетива действаха. Вграденото кинестетично устройство ѝ показваше къде се намира и направляваше търсенето по дълга крива.

И изведнъж нещо се случи! Електронните органи светкавично засякоха сигнал. Корелационният център направи проверка, като го съпостави с данните за електрически и химически признаци в паметта си. Задейства се някакво реле.

Страж-птицата се спусна по спирала, като приближаваше към все по-засилващия се сигнал. Тя *надушваше* секретирането на жлезите, *вкушваше* отклоняващата се от нормата мозъчна вълна.

В пълна бойна готовност и със заредено оръжие, тя направи още един кръг и пикира под ярките лъчи на сутрешното слънце.

Динели бе толкова съсредоточен, че не забеляза спускането на страж-птицата. Извадил пистолета си, той гледаше умоляващо едрия бакалин.

— Не ме доближавай!

— Малък въшлив негодник — рече бакалинът и пристъпи крачка напред. — Искаше да ме ограбиш? Здрава кост няма да оставя по хилавото ти тяло.

Бакалинът, твърде глупав или твърде смел, след като не обърна внимание на заплашващия го пистолет, се приближи още към дребния крадец.

— Хубаво — каза Динели, изпаднал в неконтролируема паника. — Щом го искаш, мухльо, ще си го...

Мълния го удари през гърба. Пистолетът отлетя и разби витрината със закуски.

— Какво, по дяволите...? — възкликна бакалинът, вперил поглед в зашеметения крадец. Но после мярна блясъка на сребърни крила. — А, мътните да ме вземат. Тези страж-птици наистина работят!

Проследи крилата, докато те не изчезнаха в небето. После телефонира на полицията.

Страж-птицата отново записва своята широка търсеща дъга. Мисловният ѝ център анализира фактите, които бе научил за убийството. Не всички от тях му бяха известни преди.

Сигнализира тази нова информация на останалите страж-птици, а те предадоха в отговор своите данни.

Сега, когато птиците слизаха една след друга от конвейера, Гелсън си позволи да се отпусне. Заводът му сякаш пулсираше със силно, ритмично боботене. Поръчките се изпълняваха навреме, като се даваше предимство на големите градове в областта, докато не се задоволят и най-малките селца.

— Върви като по мед и масло, шефе — рече появилият се на вратата Макинтайр. Току-що бе привършил обичайната си проверка.

— Хубаво. Сядай.

Едрият инженер седна и запали цигара.

— Отдавна се занимаваме с тази работа — каза Гелсън, не знаейки откъде да започне.

— Да, така е — съгласи се Макинтайр. Облегна се назад и всмукна дълбоко. Беше един от инженерите консултанти на първия модел на страж-птицата. Преди шест години. Оттогава работеше за Гелсън и бяха станали добри приятели.

— Това, което искам да обсъдим, е... — Гелсън млъкна за момент. Не знаеше как да изрази мислите, които се въртяха в ума му. Вместо това запита: — Какво ти е мнението за птиците, Мак?

— Кое, моето ли? — Инженерът се усмихна нервно. Още от зараждането на идеята бе мислил за страж-птиците, дори когато ядеше, пиеше и спеше. Но никога не бе смятал за нужно да има някакво определено мнение за тях. — Е, мисля, че са страхотни.

— Не това имам предвид — отвърна Гелсън. Едва сега осъзна, че желаше някой да разбере гледната му точка. — Искам да кажа, дали не смяташ, че в мислещите машини може да се крие някаква опасност.

— Не мисля така, шефе. Защо питаш?

— Виж, аз не съм учен, нито инженер. Просто се заех с икономическите въпроси около производството им и ви оставих да се грижите за останалото. Като непредубеден човек обаче страж-птиците започват да ме плашат.

— Няма причини за това.

— Не ми харесва идеята за самообучаващите се схеми.

— Защо? — Миг по-късно Макинтайр се усмихна отново. — Знаем. Ти си като другите хора, шефе, страх те е, че машините могат да се събудят и да кажат: „Какво правим тук? Я да поемем управлението на света в свои ръце“. Така ли е?

— Може би има нещо такова — призна Гелсън.

— Това е изключено — каза Макинтайр. — Страж-птиците са сложни устройства, но един компютър в Масачузетския технически университет е много по-сложен. А той няма никакво съзнание.

— Няма. Но птиците могат да се самообучават.

— Естествено, както могат и всички нови компютри. Нима мислиш, че те ще се съюзят с тях?

Гелсън се ядоса на Макинтайр, а още повече на самия себе си.

— Известно е, че страж-птиците могат да прилагат на практика наученото. И никой не ги контролира.

— Ето какъв бил проблемът — рече Макинтайр.

— Мислех да се откажа от производството на птици-стражи — едва сега Гелсън си даде сметка какво искаше.

— Слушай, шефе — каза Макинтайр. — Искаш ли да знаеш мнението на един инженер?

— Нека да го чуем.

— Птиците не са по-опасни от лека кола, компютър на IBM или термометър. Те имат точно толкова собствено съзнание и воля, колкото

и тези неща. Конструирани са да отговарят на дадени сигнали и да извършват определени действия, когато получат тези сигнали.

— Ами самообучаващите се схеми?

— Без тях не може — заяви спокойно Макинтайр, сякаш обясняваше на десетгодишно дете. — Предназначението на страж-птиците е да осуетят всички опити за убийство, нали? Е, обаче само някои убийци излъчват такива сигнали. За да бъдат спрени всичките, птиците трябва да търсят нови определения за убийство и да ги допълват към онези, които вече знаят.

— Мисля, че това не е човешко — възрази Гелсън.

— И тъкмо това му е най-хубавото! Страж-птиците нямат чувства. Те не разсъждават като хора. Човек не може да ги подкупи, нито да ги упои. Но също така не трябва да се страхува от тях.

Интеркомът на бюрото изписука. Гелсън не му обърна внимание.

— Всичко това го знам — рече той. — И все пак понякога се чувствам като този, който е открил динамита. Мислил е, че ще бъде използван само за разбиване на пънове.

— Ти обаче не си изобретил страж-птиците.

— Но съм морално отговорен, че ги произвеждам.

Интеркомът изписука още веднъж и Гелсън натисна раздражено един от бутоните.

— Пристигнаха отчетите за първата седмица от работата на страж-птиците — съобщи секретарката му.

— И как изглеждат?

— Чудесно, сър.

— Изпрати ми ги след петнайсетина минути. — Гелсън изключи интеркома и се обърна отново към Макинтайр, който чистеше ноктите си с клечка кибрит. — Не смяташ ли, че това е типична черта на човешкото мислене? Машината-бог? Електронният баща?

— Шефе — отвърна Макинтайр, — мисля, че трябва да се запознаеш по-подробно с устройството на птицата. Знаеш ли какво е вградено във въпросните схеми?

— Само най-общо.

— Първо, там е заложена цел. Да се попречи на живите организми да извършват убийство. Второ, убийството може да се определи като акт на насилие, включващ счупване, осакатяване, изтезаване или спиране по друг начин на жизнените функции на един

жив организъм от друг жив организъм. Трето, повечето убийства могат да бъдат засечени по дадени химически и биоелектрически промени. — Макинтайр спря, за да запали нова цигара. — Такива са условията, които определят основните функции. Освен тях, има още две специално за самообучаващите се схеми. Четвърто, срещат се живи организми, които могат да извършат убийство, без да са налице признаците, споменати в условие три. Пето, последните могат да се разпознаят въз основа на данни, отговарящи на условие две.

— Ясно — кимна Гелсън.

— Разбираш ли как е обезопасено всичко?

— Допускам, че е тъй. — Гелсън се поколеба за момент. — Предполагам, че няма друго.

— Да — рече инженерът и излезе.

За известно време Гелсън остана замислен. В страж-птиците *не можеше* да има нищо опасно.

— Донеси ми отчетите — каза той по интеркома.

Високо над осветените постройките на града кръжеше птица-страж. Беше тъмно, но тя можеше да види в далечината друга като нея, а по-нататък още една. Градът бе доста голям.

За да се предотврати убийство...

Сега трябваше да се следят повече признаци. По невидимата мрежа, която свързваше всички птици, се предаваше непрекъснатата информация. Нови данни, нови начини за откриване на намеренията за убийство.

Там! Сигнал! Две страж-птици пикираха едновременно. Едната бе доловила сигнала само част от секундата по-рано от другата. Тя продължи да се спуска, докато втората наблюдаваше.

Условие четири, срещат се живи организми, които могат да извършат убийство, без да са налице признаците, споменати в условие три.

Благодарение на новата си информация и чрез екстраполиране страж-птицата знаеше, че този човек се готви за убийство, въпреки че липсваха характерните химически и електрически признаци.

Изострила всичките си сетива, тя приближи към заподозрения.

Откри каквото търсеше и пикира.

Роджър Греко се бе облегнал на сградата с ръце в джобовете. В лявата стискаше хладната дръжка на пистолет четиридесет и пет калибър. Греко търпеливо чакаше.

Не мислеше за нищо особено, просто си почиваше, опрял гръб на стената и очаквайки един човек. Греко не знаеше защо той трябва да бъде убит. Не го и интересуваше. Липсата на любопитство бе едно от неговите качества, които се ценяха. Другото бе умението му.

Един куршум трябваше да пробие главата на човек, когото не познаваше. Задачата нито го възбуждаше, нито го отвращаваше. Просто бе работа като всяка друга. Убил си човек — какво от това?

Когато жертвата му излезе от съседната сграда, той извади пистолета от джоба си. Свали предпазителя и прехвърли оръжието в дясната си ръка. Все така не мислеше за нищо, когато се прицели...

И бе повален.

Греко помисли, че е прострелян. С мъка се изправи на крака, огледа се и с премрежени очи се прицели в жертвата си.

Отново бе повален.

Този път се опита да стреля, както лежеше на земята. Дори за момент не помисли да се откаже, защото бе професионалист.

При следващия удар изгуби съзнание. Завинаги, защото дългът на страж-птицата повеляваше да предпази обекта на насилие — *на каквато и да е цена за убиеца*.

Жертвата стигна до колата си, без да забележи нищо особено. Всичко бе станало без никакъв шум.

Гелсън се чувстваше доста добре. Страж-птиците работеха отлично. Престъпленията, свързани с насилие, бяха намалели два пъти и продължаваха да намаляват. Тъмните улички вече не предизвикваха ужас. Нямаше нужда да се заобикалят парковете и игрищата след смрачаване.

Все пак оставаха, разбира се, обирите. Дребните кражби процъфтяваха, също както злоупотребите, незаконното присвояване, измамите и стотици други криминални престъпления.

Това обаче не бе толкова важно. Загубени пари можеха да се възвърнат, но загубен живот — никога.

Гелсън бе готов да признае, че е сгрешил по отношение на птиците-стражи. Те *вършеха* работа, която не бе по силите на хората.

Същата сутрин се появи първият намек за нещо нередно.

Макинтайр дойде в кабинета му. Мълчаливо застана пред бюрото на Гелсън. Изглеждаше загрижен и леко притеснен.

— Какво има, Мак? — попита Гелсън.

— Една от страж-птиците е повалила работник в кланицата. В безсъзнание е.

Гелсън се замисли за момент над казаното. Да, птиците биха го направили. Вероятно с новите им самообучаващи се схеми те са определили убиването на животни като убийство.

— Кажи на касапите да механизират работата си — рече Гелсън. — И аз самият никога не съм харесвал този занаят.

— Добре — отвърна Макинтайр, като присви устни. После вдигна рамене и излезе.

Гелсън остана прав до бюрото си, потънал в размисъл. Не можеха ли птиците да правят разлика между убиец и човек, изпълняващ законната си работа? Не, очевидно не. За тях убийството си беше убийство. Без изключения. Намръщи се. Това можеше да наложи известна пренастройка на самообучаващите се схеми.

Но не твърде голяма, реши веднага той. Просто трябва да се научат да различават малко по-добре нещата.

Седна отново и се зарови в документите, като се опитваше да избегне пробуждането на стари страхове.

Вързаха затворника на стола и прикрепиха електрода към крака му.

— О-о, о-о — простена той, едва съзнавайки какво правят.

Поставиха шлема върху бръснатата му глава и затегнаха последните ремъци. Затворникът продължи тихо да стене.

В този момент се появи страж-птица. Никой не знаеше как бе влязла. Затворите са големи и здрави постройки, с множество заключващи се врати, но птицата бе тук.

За да предотврати убийство.

— Махнете това нещо! — извика директорът на затвора и посегна към ключа. Страж-птицата го просна на земята.

— Спри! — извика един от пазачите и сам хвана ключа. Но и той се свлече на пода редом с директора.

— Това не е убийство, идиотска птица такава! — ревна друг пазач и извади пистолет, за да застреля кръжация бляскав метален предмет.

Предвидила намерението му, страж-птицата го запрати към стената.

В стаята настъпи тишина. След малко човекът с шлема започна да се киска. После спря.

Птицата стоеше на пост, висейки във въздуха...

Грижеше се да не бъде извършено убийство.

По мрежата на страж-птиците пристигаха нови и нови данни. Неконтролирани, независими, хилядите птици-стражи ги получаваха и действаха в съответствие с тях.

Счупване, осакатяване или спиране по друг начин на жизнените функции на един жив организъм от друг жив организъм. Действия, които трябва да се предотвратят...

— Дий, дяволите да те вземат! — извика фермерът Олистър и отново вдигна камшика. Конят се подплаши, а каруцата изскърца и се заклати, когато той свърна встрани.

— Дий, дръглива кранто! — изрева фермерът и отново вдигна камшика.

Но не успя да го спусне. Винаги нащрек, доловила насилие, една страж-птица го събори от седалката на каруцата.

Жив организъм? Какво е жив организъм? Птиците-стражи разширяваха определенията си, като научаваха все повече и повече факти. А това, разбира се, им създаваше и повече работа.

Сърната едва се забелязваше в края на гората. Ловецът вдигна пушката си и внимателно се прицели.

Но нямаше време да стреля.

Със свободната си ръка Гелсън изтри потта от лицето си.

— Добре — рече той по телефона. Изслуша потока ругатни от другата страна и внимателно постави слушалката обратно върху апарата.

— Този пък за какво? — попита Макинтайр. Беше небръснат, с разхлабена вратовръзка и незакопчана риза.

— Още един рибар — отвърна Гелсън. — Изглежда, птиците не го оставят да лови риба, въпреки че семейството му умира от глад. Искате да знае какво ще предприемем.

— Колко случая станаха вече?

— Не знам. Не съм гледал пощата.

— Е, аз открих къде е проблемът — каза Макинтайр мрачно, с вида на човек, който си е изяснил как точно е вдигнал във въздуха Земята, макар и твърде късно.

— Нека да чуем.

— Всички бяха на мнение, че трябва да се предотвратят всякакъв вид убийства. Решихме, че птиците ще мислят като нас. А е трябвало много точно да определим условията.

— За което пък, предполагам — каза Гелсън, — е било необходимо да знаем със сигурност причините за убийствата. Но ако ги знаехме, нямаше да имаме нужда от страж-птиците.

— О, мисля, че нещата са по-прости. Необходимо е само да им се каже, че някои постъпки, които приличат на убийства, всъщност не са такива.

— Но защо пречат на рибарите? — запитва Гелсън.

— А защо да не го правят? Рибите и животните са живи организми. Просто ние не мислим, че това, което вършим с тях, е убийство.

Телефонът иззвъня. Гелсън го изгледа и включи интеркома.

— Казах, че не приемам повече никакви обаждания, независимо какви са.

— От Вашингтон е — отговори секретарката. — Помислих си, че...

— Извинявай. — Гелсън вдигна слушалката. — Да. Неприятностите са големи... Така ли? Добре, ще го направя.

Той затвори телефона.

— Съвсем кратко и ясно — обясни на Макинтайр. — Временно трябва да спрем производството.

— Няма да е толкова лесно — възрази Макинтайр. — Както знаете, птиците действат независимо от каквото и да е централно управление. Веднъж седмично се връщат само за технически преглед. Ще трябва да ги изключваме тогава, една по една.

— Е, налага се да започваме. Монро от крайбрежието вече е изключил една четвърт от птиците си.

— Мисля, че мога да им измайсторя някаква ограничаваща схема — рече Макинтайр.

— Хубаво — отвърна с горчивина Гелсън. — Бих бил много щастлив.

Страж-птиците се учеха бързо, като непрекъснато разширяваха и обогатяваха знанията си. Уточняваха се бегло определени понятия, проверяваха се на практика, после отново се уточняваха и допълваха.

За да се предотврати убийство...

Металът и електроните разсъждаваха безупречно, но не като хората.

Жив организъм? Всеки жив организъм!

Птиците-стражи си поставиха за цел да защитават всички живи организми.

Мухата, която бръмчеше из стаята, кацна на масата, постоя за момент, а после се стрелна към стъклото на прозореца.

Възрастният човек приближи крадешком към нея, стиснал навит вестник в ръката си.

Убиец!

Птиците пикираха и спасиха мухата в последния момент.

Старецът продължи да се гърчи около минута и след това утихна. Шокът, който бе получил, беше съвсем лек, но достатъчен за слабото му и болно сърце.

Жертвата обаче бе спасена, това бе най-важното. Да се спаси жертвата, а нападателят да си получи заслуженото.

— Защо не ги изключват? — ядосано попита Гелсън.

Помощникът само посочи с ръка. В един от ъглите на ремонтната работилница лежеше ръководителят на контролната

служба. Току-що бе дошъл в съзнание.

— Опита се да изключи една от тях — каза помощникът. Беше сплел пръстите на ръцете си и правеше видимо усилие да не трепери.

— Смешна работа. Те нямат чувство за самосъхранение.

— Тогава ги изключете сам. Освен това не мисля, че някоя друга ще дойде вече.

Какво бе се случило? Гелсън започна да сглобява картината в съзнанието си. Явно страж-птиците все още не са определили границите на онова, което се нарича жив организъм. Когато някои от тях са били изключени в завода на Монро, останалите са анализирали новия факт.

Така са били принудени да приемат, че и те също са живи организми.

Никой никога не им бе казвал обратното. А те действително изпълняваха много от функциите на живите организми.

Отново го връхлетяха старите му страхове. Гелсън потръпна и побърза да се махне от работилницата. Трябваше спешно да намери Макинтайр.

Сестрата подаде тампон на хирурга.

— Скалпел.

Тя го постави в ръката му. Хирургът започна да прави първия разрез. И тогава долови нещо нередно.

— Кой пусна това чудо да влезе?

— Не знам — отвърна сестрата с приглушен от маската глас.

— Махнете го оттук!

Сестрата замаха с ръце към блестящия крилат нашественик, но той прелетя над главата ѝ.

Хирургът продължаваше да работи със скалпела — доколкото успяваше.

Птицата-страж го пропъди и застана на пост.

— Обадете се в завода за страж-птици! — нареди хирургът. — Накарайте ги да изключат тази напаст.

Птицата предотвратяваше насилие спрямо жив организъм.

Хирургът стоеше безпомощен встрани, докато пациентът му умираше.

Кръжейки високо над плетеницата от шосета, страж-птицата наблюдаваше и чакаше. Вече седмици работеше непрестанно, без почивка и ремонт. Нямаше възможност нито за едното, нито за другото, защото не можеше да позволи да бъде убита, след като самата тя бе жив организъм. А именно това ставаше с птиците, когато се върнеха в завода.

Наистина в тях бе заложена заповед да се върнат, след като измине определен период от време. Но страж-птиците трябваше да се подчинят на по-строгата повеля — да опазват живота, включително своя собствен.

Определението за убийство сега бе разширено почти до безкрайност и вече бе невъзможно да се обхване. Птиците обаче не се смущаваха от това. Те отговаряха на сигналите, когато и да дойдеха, независимо от източника им.

Във файловете на паметта им имаше ново определение за жив организъм. То бе следствие на откритието, че самите те представляват такива организми и включваше огромно множество от разновидности.

Появи се сигнал! За стотен път през този ден птицата се наклони на една страна и се спусна стремглаво надолу, за да предотврати убийство.

Джексън се прозя и отби колата встрани от пътя. Не забеляза бляскавата точка в небето. Нямаше и причина. Джексън не възнамеряваше да извършва убийство според нито едно човешко определение за това.

Мястото е добро за кратка дрямка, реши той. Бе карал в продължение на цели седем часа и очите му вече се премрежваха. Посегна да изключи мотора...

И бе отблъснат към вратата на колата.

— Какво, по дяволите, става? — възмути се Джексън. — Искам просто да... — Посегна отново към ключа и отново бе отблъснат.

Не си и помисли да опита трети път. Слушал бе радиото и добре знаеше какво правят страж-птиците с упоритите нарушители.

— Глупава машина — рече той на застаналата в очакване метална птица. — Колата не е жива. Не се опитвам да я убия.

Но страж-птицата знаеше единствено, че с определено действие се спира организъм. Колата очевидно бе функциониращ организъм. Не беше ли и тя от метал като птиците-стражи? Не се ли движеше?

— Без ремонт те ще се износят — каза Макинтайр и отмести встрани куп папки с документация.

— След колко време? — запита Гелсън.

— От шест месеца до една година. Да приемем година, като изключим злополуките.

— Една година — рече Гелсън. — През това време всичко ще е измряло. Чу ли най-новото?

— Какво?

— Птиците са решили, че и Земята е жив организъм. Не позволяват на фермерите да разкъсват почвата, като орат. И всички останали неща, разбира се, са живи организми: зайци, бръмбари, мухи, вълци, комари, лъвове, крокодили, гарги, както и по-дребните форми на живот като бактериите.

— Чух — отвърна Макинтайр.

— И казваш, че ще се износят след шест месеца или година. А какво ще стане *сега*? Какво ще ядем след шест месеца?

Инженерът потърка брадичката си.

— Ще трябва бързо да предприемем нещо. Нарушено е екологичното равновесие.

— Бързо е меко казано. По-добре незабавно. — Гелсън запали тридесет и петата си цигара от сутринта. — Най-малкото, остана ми горчивото удовлетворение да заявя: „Казвах ви го“. Въпреки че и аз съм също толкова отговорен, колкото и останалите, които боготворяха машините.

Макинтайр не го слушаше. Мислеше за страж-птиците.

— Като заешката чума в Австралия.

— Смъртността се увеличава — продължаваше Гелсън. — Глад. Наводнения. Не могат да се секат дървета. Лекарите не са в състояние да... Какво каза за Австралия?

— Зайците — повтори Макинтайр. — Не са останали почти никакви в Австралия.

— Защо? Какво са им сторили?

— О, открили са някакъв бацил, който поразява само зайци. Мисля, че се разпространявал с комарите...

— Действай в тази посока — нареди Гелсън. — Може да излезе нещо. Искам да вдигнеш телефона и спешно да свикаш среща с инженерите от другите фирми. Навярно ще успеете да измислите нещо заедно.

— Добре — каза Макинтайр. Грабна няколко бели листа и се втурна към телефона.

— Какво ти разправях? — рече лейтенант Селтрикс, подсмивайки се. — Не твърдах ли, че учените са луди?

— Да съм казвал, че не си прав? — попита капитанът.

— Не, но не беше *сигурен* в обратното.

— Е, сега съм сигурен. По-добре тръгвай. Чака те доста работа.

— Знам. — Селтрикс извади пистолета си от кобура, провери го и го пъкна отново на мястото му. — Всички ли момчета се върнаха, капитане?

— Всички? — засмя се мрачно другият. — Убийствата са нараснали с петдесет процента. Сега са повече откогато и да било.

— Сигурно — каза Селтрикс. — Страж-птиците са твърде заети да пазят колите и мързеливите паяци. — Тръгна към вратата, после се обърна, за да каже още нещо.

— Повярвай ми, машините са *глупави*.

Капитанът кимна.

Хиляди страж-птици се опитваха да предотвратят безброй милиони убийства — безнадеждна задача. Но птиците не се надяваха. Те нямаха съзнание, не се радваха на успеха, нито пък се страхуваха от неуспех. Търпеливо вършеха работата си, подчинявайки се на всеки долетял сигнал.

Не можеха да са едновременно навсякъде, но не беше и нужно. Хората бързо научаваха какво не се харесва на страж-птиците и се стараеха да не го правят. Просто бе опасно да се опитват. Благодарение на неимоверната си скорост и свръхбързата реакция птиците пристигаха начаса.

А сега това означаваше нещо твърде сериозно. В първоначалната им настройка съществуваха условия, позволяващи да ликвидират убиеца, ако всички други мерки се окажат недостатъчни.

Защо да щадят един убиец?

Това доведе до неочакван резултат. Птиците-стражи установиха факта, че откакто бяха започнали да действат, убийствата и актовете на насилие бяха нараснали в геометрична прогресия. Заключение бе вярно, защото според новите им определения се увеличаваха и възможностите за убийство. Но за птиците нарастването показваше, че първоначалните методи не са били успешни.

Проста логика. Ако А не става, опитай Б. Птиците започнаха да убиват.

Кланиците в Чикаго бяха затворени и добитъкът умря от глад в оборите си, защото фермерите от Средния Запад не можеха да косят сено, нито да жънат житото.

Никой не бе казал на страж-птиците, че животът като цяло се основава на внимателно балансиран убийства.

Умирането от глад не ги занимаваше, защото настъпваше вследствие на бездействие.

Интересуваха ги единствено въздействията.

Ловците си седяха по домовете и се взираха в сребърните точки в небето, обзети от желание да ги прострелят. Но повечето от тях не се и опитваха. Страж-птиците бързо долавяха намерението да се убива и го наказваха незабавно.

Рибарските лодки се поклащаха самотни край пристаните си в Сан Педро и Глоустър. Рибите бяха живи същества.

Фермерите проkliнаха, плюеха и загиваха, опитвайки се да приберат реколтата. Зърното бе живо и следователно трябваше да бъде закриляно. За птиците-стражи картофите бяха също толкова важни, колкото и останалите живи организми. Смъртта на стръкче трева бе равностойна на убийството на президент...

Според страж-птиците.

И, разбира се, някои машини също бяха живи. Това следваше от обстоятелството, че птиците бяха машини и бяха живи. Господ да ви е на помощ, ако посегнете към радиото си. Да го изключите означава да го убие. Съвсем очевидно — гласът му замлъква, червената светлина на лампите изгасва, то постепенно изстива.

Птиците-стражи се стараеха да предпазят всичките си довереници. Вълкът биваше заклан, когато се опитваше да убие заек. Заекът получаваше смъртоносен удар, когато се готвеше да хапне зеленчук. Пълзящите растения биваха изгаряни, защото задушаваша дърветата.

Пеперудата плащаше с живота си, заловена в момент, когато оскърбяваше някоя роза.

Но не винаги, тъй като страж-птиците бяха твърде малко. Дори милиард не биха могли да изпълняват амбициозната задача, която си бяха поставили няколкото хиляди.

Като следствие от това из цялата страна вилнееше смъртоносна сила, хиляди безумни мълнии, удрящи по хиляди пъти на ден.

Мълнии, които предугаждаха действията ти и те наказваха дори за намеренията.

— Джентълмени, *ако обичате* — примоли се представителят на правителството. — Трябва да побързаме.

Седемте производители престанаха да говорят.

— Преди официално да започнем тази среща — обади се президентът на фирмата „Монро“, — искам да кажа нещо. Не се чувстваме отговорни за плачевното състояние на нещата. Проектът бе на правителството, то трябва да поеме отговорността — както моралната, така и финансовата.

Гелсън сви рамене. Не бе за вярване, че само преди няколко седмици същите тези хора бяха претендирали за славата на спасители на света. А сега, след като не бяха успели, искаха да отхвърлят от себе си отговорността.

— Мога да ви уверя, че този въпрос не бива да ни безпокои в момента — заяви представителят. — Трябва да побързаме. Инженерите ви са свършили чудесна работа. Гордея се със сътрудничеството, което сте осъществили в кризисната ситуация. И като следствие на всичко сте упълномощени да приложите набелязания план на практика.

— Почакайте малко — намеси се Гелсън.

— Няма време.

— Планът не е добър.

— Мислите, че няма да сработи ли?

— Естествено, че ще сработи. Страхувам се обаче, че лекарството ще е по-опасно от самата болест.

Производителите го изгледаха така, сякаш искаха да го удушат. Но той не се поколеба.

— Не се ли поучихме досега? — попита той. — Не разбрахме ли, че с машини не можем да решим проблемите на хората?

— Мистър Гелсън — каза президентът на „Монро“, — с удоволствие бих изслушал философските ви размисли, но за съжаление в същото време загиват хора. Унищожават се реколтата. В някои краища на страната вече е настанал глад. Птиците трябва да бъдат спрени веднага!

— Убийствата също трябва да се предотвратят. Нека ви припомня, че всички ние бяхме единодушни по този въпрос. Но не това е начинът!

— Какво предлагате? — попита представителят.

Гелсън пое дълбоко въздух. За това, което искаше да каже, бе необходима цялата му смелост.

— Да оставим страж-птиците да спрат сами, когато се развалят — предложи той.

За малко не последва бунт. Представителят с мъка успокои обстановката.

— Нека това да ни е за урок — настоя Гелсън. — Да си признаем, че сгрешихме, като се опитвахме чрез машини да изцелим човечеството от недостатъците му. Ще започнем отново. Ще използваме машини наистина, но не като съдии, учители и бащи.

— Направо смешно — студено рече представителят на правителството. — Мистър Гелсън, вие сте твърде изнервен, съветвам ви да се сдържате. — Той прочисти гърлото си. — Джентълмени, на всички вас президентът заповядва да изпълните плана, който предложихте. — Изглежда остро Гелсън. — Ще бъде предателство, ако не го сторите.

— Ще съдействам с всичко, което мога — каза Гелсън.

— Добре. Серийното производство трябва да започне още в края на седмицата.

Гелсън напусна сам залата. Отново бе объркан. Прав ли беше, или просто пак му се привиждаха разни неща? Не бе успял, разбира се,

да обясни какво имаше предвид.

А знаеше ли точно какво има предвид?

Той изруга под носа си. Запита се защо никога не може да е сигурен в каквото и да било. Съществуваха ли някакви ценности, на които би могъл да разчита?

Забърза към летището и към завода си.

Страж-птицата вече не действаше безотказно. Много от фините ѝ части бяха износени от непрестанната работа. Но тя храбро продължаваше да реагира на сигналите, когато те се появяваха.

Паяк нападна муха. Птицата се втурна надолу да я спасява.

Едновременно с това забеляза нещо над себе си. Свърна нагоре, за да го посрещне.

С остър пукот по крилото ѝ се плъзна мълния. Тя моментално отвърна с шокова вълна.

Нападателят бе защитен с дебела изолация. Отново стреля по птицата. Този път токът я удари и премина през крилото ѝ. Тя побягна встрани, но нападателят се втурна с шеметна скорост след нея, като продължаваше да ѝ нанася токови удари.

Страж-птицата падна, но успя да предаде информацията си. Спешно! Имаше нова заплаха за живите организми, и то най-смъртоносна досега!

Другите птици, пръснати из цялата страна, получиха съобщението ѝ. Мисловните им центрове затърсиха отговор.

— Е, шефе, днес свалиха петдесет — каза Макинтайр, влизайки в кабинета на Гелсън.

— Хубаво — рече Гелсън, без да погледне към него.

— Не е толкова хубаво — отвърна Макинтайр и седна. — О, боже, уморен съм! Вчера бяха седемдесет и две.

— Знаем — на бюрото на Гелсън лежаха няколко дузини съдебни иски, които той препращаше на правителството с отчаяна молба за помощ.

— Ще наваксат обаче — заяви уверено Макинтайр. — Ястребите са построени специално за лов на страж-птици. Те са по-силни, по-

бързи, с по-добра броня. А ги пуснахме супер спешно, нали?

— Да, наистина.

— Птиците също са доста добри — неохотно призна Макинтайр.
— Учат се да се прикриват. Опитват всякакви номера. Знаеш ли, че когато умира, всяка от тях съобщава по нещо на останалите?

Гелсън не отговори.

— Но това, което могат да правят страж-птиците, ястребите го могат по-добре — каза уверено Макинтайр. — Те имат специални самообучаващи се схеми за лов. По-гъвкави са от птиците. Учат се по-бързо.

Гелсън се изправи мрачно, разкърши рамене и приближи до прозореца. Небето бе пусто. Погледна навън и разбра, че несигурността му е преодоляна. Прав или не, вече бе взел решение.

— Кажи ми — рече той, като продължаваше да гледа към небето, — какво ще ловуват ястребите, след като хванат всички страж-птици?

— Ъ? — не проумя Макинтайр. — Защо...

— Ще е добре да конструираш нещо, което да се справи с ястребите. Имам предвид за всеки случай. За да сме подсигурени.

— Мислиш, че...

— Всичко, което ми е известно, е, че ястребите са напълно самостоятелни. Такива бяха и птиците. Аргументът беше, че дистанционното управление е твърде тромаво. Целта бе да се заловят птиците-стражи, и то бързо. Това означаваше да няма никакви ограничителни схеми.

— Все ще можем да измислим нещо — отвърна несигурно Макинтайр.

— Сега във въздуха има машина, която напада. Сама. Машина-убиец. Преди си имахме работа с машина-антиубиец. Следващата ти играчка ще трябва да е още по-независима, нали?

Макинтайр замълча.

— Не те държа отговорен за нищо — продължи Гелсън. — Аз съм отговорен. И всички ние.

Видя как в небето се появи бързодвижеща се точка.

— Ето какво става — каза Гелсън, — като дадохме на една машина работа, за която ние самите носим отговорност.

Високо над тях един ястреб се насочваше към страж-птица. Бронираната машина-убиец бе научила много за последните няколко дни. Единствената ѝ задача бе да убива. В момента беше насъскана срещу точно определен жив организъм, направен от метал също като нея.

Но ястребът току-що бе открил, че съществуват и други видове живи организми...

Които трябва да бъдат убивани.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.